

РЕЦЕПЦИЯ НА РИМСКОТО ПРАВО В ШВЕЙЦАРИЯ

Проф. д-р Жан- Филип Дюнан¹

I. Увод

Римското право е съществена част от европейската правна култура. Терминологията и значителна част от ключовите понятия на европейското частно право са произлезли от римската традиция. Нека припомним, че в продължителния процес на развитие, разпростиращ се от XIII до XVI в., римското право е съществена част от правния ред в континентална Европа- първоначално при т. нар. предрецепция и преди всичко с посредничеството на църковните юрисдикции, а по- късно и при същинската рецепция, при която пряко се прилагат, основно или субсидиарно, нормите на римското право от светските и гражданските юрисдикции.

Римското право е представлявало, заедно с каноническото право, общо право (*ius commune*) за цяла Европа в отличие с *ius proprium*- местното право, присъщо за отделните държави и съставено от обичаи и постановления на владетеля . Като общо за всички народи, римо- каноническото право е можело да се прилага винаги, когато местното право не е съдържало разрешение на конкретния правен казус. Това уникално явление може да се обясни с политически причини, но независимо от тях римското право се е наложило поради своите вътрешно присъщи качества и своя престиж. Все още се казва, че то има своя авторитет не по силата на кралско разпореждане, а по разпореждане на разума - *non ratiōne imperii, sed imperio ratiōnis!*

Рецепцията на римското право достига своя предел и своя най- висок връх във връзка с подготовката на гражданските кодекси на европейските държави през XIX и XX в. , в които са кодифицирани значителен брой норми и правни разрешения на римското право.

---

¹ Жан-Филип Дюнан е доктор по право в Университета в Женева, адвокат (Женева) и редовен професор в университетите в Женева и Нюшател. Той преподава римско право, история на правото и трудово право на Швейцария. Автор е на множество публикации за приноса на римското право към европейската правна култура и по история на кодификациите.

В настоящото изложение ще се спра предимно на особеностите на рецепцията на РП в Швейцария, първоначално в периода XII-XVIII в., а след това и на процеса на кодифициране на швейцарското право.

II. Рецепция на РП преди епохата на кодификациите – XII-XVIII в.

Приема се, че в Швейцария процесът на рецепция е бил несъмнено по- бавен и по- неравномерен в сравнение с другите държави. Той се проявява по различен начин. На първо време, към XII в. В Швейцария започва интензивен процес на предрецепция, улеснен от значителния брой студенти, които изучават право в университетите в Северна Италия- първоначално в Болоня, а след това в Павиа, Перуджа, Падуа, Сиена. След завръщането им в родината тяхното образование оказва сериозно влияние върху практическата им дейност като членове на феодалните съдилища, кметове или градски съдии. Впрочем църковните съдилища на епископствата в Констанция, Базел и Ндъиь използват изцяло римо- каноническото право като общо право- не само в процесуалния, но и в материалноправния му аспект. Наред с това значителна част от римскоправните норми се въвеждат в съдопроизводството от арбитражите, натоварени с разглеждането на споровете между търговци по сделки, сключвани на тържищата и панаирите. Следователно РП е третирано като субсидиарно право, което допълва местното право, съставено предимно от норми с германски произход.

В момента, в който Швейцария поема по пътя на една по- пълна рецепция на РП, от 1499 г. процесът се забавя поради отказа на управниците на конфедерираниите територии да признаят властта на немския *Reichskammergericht*, създаден през 1495 г. С договора от Вестфалия през 1648 тези територии се обявяват за независими от Свещената Римска империя. От този момент Швейцария сякаш се затваря в себе си, Като в правен аспект се отбелязва приоритета на местното право пред римското. Но някои области са обект на значителна романизация. В романдска Швейцария , напр. в Женева, РП винаги е играло първенстваща роля.

От XV в. РП просперира в Швейцария на друго ниво- това на правното образование и правната наука. На практика РП е преподавано без прекъсване във всички университети, в които се изучава право, от създаването им – в Базел (1460), в Женева (1566), в Берн (1679), в Лозана (1708), във Фрибург (1763). По отношение на доктрината Швейцария има своя принос в развитието на двете водещи школи- на хуманистите и на естественото право.

През XVI в. в Швейцария намират прием значителен брой юристи- хуманисти, преследвани по религиозни причини във Франция. Те се установяват предимно в Женева - François HOTMANN, Denis et Jacques GODEFROY. Университетът в Базел се превръща в огнище на правния хуманизъм, в който блестят такива учени като Boniface et Basile AMERBACH и Johann Ulrich ZASIVS. Публикуването на римските правни източници от тези учени съдейства за новия разцвет на РП в цяла Европа. През XVII и XVIII в. романдска Швейцария играе значителна роля в разпространението на съвременните доктрини на естественото право, а по косвен начин и на РП. В тази връзка са трактатите по вулгаризираното право на женевския учен Jean-Jacques BURLAMAQUI и професора от Нюшател Emer DE VATTEL, а също и преводите на най-важните съчинения на видните представители на школата на естественото право Hugo GROTIUS и Samuel PUFENDORF, направени от Jean BARBEYRAC- професор в Академията в Лозана.

III. Рецепция на РП чрез кодексите.

Трябва да се изчака настъпването на XIX в. и подема на процеса на кодифициране, за да се открие преобладаващото влияние на РП върху швейцарското право. Тясната връзка между позитивното право в исторически план и РП винаги е изпъквала чрез дейността на забележителните автори на кантоналните и федералните кодекси в Швейцария.

Връщането в действие на РП се отбелязва от кантоналните кодекси на Берн (1825-1830) и Цюрих (влизащ в сила поетапно до 1856 г.). Нека припомним, че Samuel SCHNELL- авторът на бернския граждански кодекс, е професор по право и история на правото в Университета в Берн. Той е започвал своите лекции по кантонално право с историческо въведение по РП и неговото развитие от XII в. насетне. По същия начин Johann Caspar BLUNTSCHLI, създателят на цюрихския граждански кодекс, професор от Хайделберг, винаги е подчертавал тясната връзка между правото и историята и необходимостта от историческо въведение към изучаването на отделните институции.

Освен кантоналното законодателство, швейцарския Кодекс за задълженията от 1881 до 1911 г., както и Швейцарския граждански кодекс от 1907 г. интегрират многобройни теории, схващания и норми от РП. Това се дължи наред с всичко друго и на значителното влияние на правото на съседните държави върху швейцарското право. В целия регион влиянието на РП върху гражданските кодификации е значително. Но

най- широко кантоналното и федералното законодателство са повлияни от френския граждански кодекс от 1804 г. и от австрийския граждански кодекс от 1911, както и от трудовете на немската пандектна школа, произлязла от историческата школа за правото на Friedrich Carl VON SAVIGNY. Швейцария се включва в усилията на немските пандектисти да създадат едно ново законодателство, базирано върху РП.

Walther MUNZINGER, създателят на Кодекса за задълженията от 1881 г. , който познава прекрасно римскоправните източници и ги е изучавал от най- видните пандектисти в Берлин, стига до извода, че съвременното облигационно право следва да се основава в значителна част върху римското облигационно право. Eugen HUBER, гениалният основоположник на идеята за швейцарския граждански кодекс, е бил професор по история на правото в Хале в Германия и Базел и Берн в Швейцария. Самият той е повлиян значително от историческата школа на правото и счита, че основата на швейцарското право трябва да бъде в развитието и тълкуването на старите германски обичаи. На един следващ етап той приема компромисния вариант и интегрира в кодекса по чудесен начин както германските обичаи (напр. при брачния договор, съглашенията във връзка с наследството, принципа на публичността и др.) и римскоправните норми (напр. при опростените начини за прехвърляни на владението, оригинерното придобиване на правото на собственост и пр.)

В заключение, значителна част от основните понятия на швейцарското частно право са с римски произход. Това се отнася по еднакъв начина както за вещното, така и за облигационното право. В тази материя голяма част от разпоредбите както в Кодекса за задълженията, така и в Гражданския кодекс са почти буквално възпроизведени върху преводите на фрагменти от Дигестите на Юстиниан. Влиянието на РП е осезаемо и в другите отрасли на гражданското право- в наследственото право, в гражданския процес, в принудителното изпълнение. Така напр. швейцарския закон върху несъстоятелността и фалита също съдържа множество норми от римското право.

IV. В заключение

Римската правна култура е в основата на европейското частно право. РП е общата основа на една голяма част от съвременното право в кодифициран или некодифициран вид, на национално или на общностно и международно ниво. То е и съществен елемент от образованието на младите юристи.

В различните швейцарски университети във всички прани факултети се изучава РП. С неговото преподаване студентите придобиват необходимите знания и правна терминология, свързани с основните институти на частното право. Те се обучават както за правната догматика, така и за систематиката и структурирането на частното право.

Речникът на основните термини по РП, издаден от мен в съавторство с професора от университета във Фрибург Pascal PICHONNAZ има за цел да предложи кратки, но възможно най- точни определения на основните правни термини от РП, които се употребяват и в съвременното право. Той се използва от значителна част от студентите в романдска Швейцария.

Ние сме много поласкани и особено щастливи, че това наше произведение е преведено на български благодарение на инициативата на нашата колега Малина Новкиришка, на която отправяме най- искрени почитания. Надяваме се то да бъде полезно и на българските студенти по право и да бъде основа за конкретизиране на едно плодотворно сътрудничество между българските и швейцарските юристи.

V. Обща библиография

A. Европа и римското право

- Paul KOSCHAKER, *Europa und das römische Recht*, Munich 1966 ;
- Julius LAUTNER, *Zur Bedeutung des römischen Rechts für die europäische Rechtskultur und zur seiner Stellung im Rechtsunterricht*, Zurich 1976 ;
- Jacques-Henri MICHEL (éd.), « Droit européen et identité européenne », in *Revue internationale des droits de l'Antiquité*, Bruxelles, supplément au tome XLI (1994) ;
- Peter STEIN, *Roman Law in European History*, Oxford 2000 ;
- Peter STEIN, *Le droit romain et l'Europe, Essai d'interprétation historique*, Genève-Zurich-Bâle 2004 ;
- Reinhard ZIMMERMANN, *The Law of Obligations : Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford 1996 ;
- Reinhard ZIMMERMANN, « Römisches Recht und europäische Kultur », in *Juristen Zeitung* 1/2007, 1-12.

B. Швейцария и римското право

- Pio CARONI, « L'educazione giuridica in Svizzera dal XVI al XIX secolo » in *Quaderni fiorentini* 5/6 (1976/1977), tome II, pp. 1009ss ;

- Jean-Philippe DUNAND et Alexis KELLER, « L'Europe, la Suisse et l'expérience du droit romain », préface de l'ouvrage de Peter STEIN, *Le droit romain et l'Europe, Essai d'interprétation historique*, Genève-Zurich-Bâle 2004, IX-LIV ;
- Jean-Philippe DUNAND, « Le code civil de Eugen Huber : une loi conçue dans l'esprit de la démocratie ? », in *La démocratie comme idée directrice de l'ordre juridique suisse*, Zurich 2005, 53-79 ;
- Ferdinand ELSENER, *Die Schweizer Rechtsschulen vom 16. bis zum 19. Jahrhundert*, Zurich 1975 ;
- Eugen HUBER, *System und Geschichte des Schweizerischen Privatrechtes*, tome IV, Bâle 1893 ;
- Hansjörg PETER, « La place de l'histoire du droit dans l'enseignement et la formation du comparatiste », in *Rapports suisses présentés au XVe Congrès international de droit comparé*, Zurich 1998, pp. 342ss ;
- Bénédicte WINIGER, « Le Code suisse dans l'embarras entre BGB et Code civil français », in *Le code civil français dans le droit européen*, Bruxelles 2005, 153-170 ;
- Bénédicte WINIGER, « Droit romain », in *Dictionnaire historique de la Suisse*, (www.dhs.ch).